

KENTELIOÙ BREZHONEG

War ar Radio

Le journal de la radio en breton

Sizhun XXIX

SIZHUN XXIX
WAR HENT AN TI-BANK
KENTEL1
DIGERIÑ UR GONT VANK

Rener ar bank : an Ao. Arc'hantez (A)

Ar c'hlifiant : an Ao. Espern (E)

An Itr. Espern (I.E)

E - Penaos an diaoul e vez digoret an nor-maň ? Kaer em eus sachaň, sachaň, ne zigor ket. Digor eo ar bank d'an eur-maň koulskoude.

I.E - Genaoueg m' az out I N'e welez ket ez eus skrivet eo ret bountañ evit digeriñ.

E - A I Gwir eo. N'em boa ket gwelet, n'emaň ket ma lunedoù ganin.

A - Demat deoc'h. Petra a c'hellan ober evit ho servij ?

E - Deuet omp da welet hag-eñ e c'halloomp fiziout hon arc'hant e Bank Broadel Breizh ?

I.E - Ya, rak aon hon eus gant kement-se a arc'hant kuzhet en armel etre al liñselioù.

A - Furoc'h eo lakaat anezhaň er bank, gant tout al laeroñsioù a vez en deiz a hiziv. Lârit din hag-eñ eo ur gont-red ho peus c'hoant da zigeriñ pe ur gont-espern ?

E - Gwelloc'h eo ur gont espern, c'hwi ' oar n'omp ket deuet amañ da lakaat arc'hant da redek.

I.E - Gra peoc'h 'ta I Gant ar vezh I N'ouzez ket petra eo ur gont red. En em c'houlenn a ran hag-eñ e c'haller digeriñ an eil hag eben ?

A - Evel-just ' c'haller hag e-giz-se ho po tro da espern ha da zispign war un dro gant ma vo pourvezet ho kont evel ma ouzit.

I.E - Lâril deomp neuze pegement e vo da douch bep bloaz war ar gont espern-se

A - Pemp dre gant a interest ho po bep bloaz, met lârit din pelec'h emañ tout an arc'hant-se ganeoc'h ?

I.E - Amaň emañ, deuet eo ar voest ganin.

E - E-barzh ur voest vrav emañ hon arc'hant ganeomp ; ur voest gwestell Kemper.

A - Amaň ne vo ket en ur voest ken brav met diwallet e vo gwelloc'h.

GERIAOUEG

boest*, ar v. -où boîte	bountañ bounlet	broadel
gwastell*, ar w. gwes- tell pe gwastilli	pousser	national
gâteau	displign dispignet	an ell hag eben
mezh*, ar v.	dépenser	l'une et l'autre
honte	espern espernet	dre gant
arc'hant, an a. <i>de l'argent</i>	épargner	pour cent
genaoueg, ar g. leien	fizlout fiziet	
imbécile	confier	
Interest, an l. -où intérêt	pourvezañ pourvezet	
kont-espern, ar c'h-e. -où-e. <i>compte épargne</i>	approvisionner	
kont-red, ar c'h-r -où-r. <i>compte-courant</i>	sachañ sachet	
llñsel, al l. -loù drap	tirer	
	touch touchet	
	toucher (<i>une somme</i>)	

N'emañ ket ma lunedoù ganin.

Je n'ai pas mes lunettes.

Furoc'h eo lakaat anezhañ er bank.

Il est plus sage de le mettre à la banque.

Gant tout al laeroñsloù a vez en delz a hiziv.

Avec tous les vols qu'il y a aujourd'hui.

Gra peoc'h 'ta ! Gant ar vezh.

Tais-toi donc ! Si ce n'est pas honteux !

Pemp dre gant a Interest ho po bep bloaz.

Vous aurez cinq pour cent d'intérêt.

SIZHUN XXIX

KENTEL 2

MONT D'AR BANK

A : Rener ar bank

E : ar c'hliant

T : tud all o c'horloz

A - Demal Ao. Espern, daoust ha kousket a rit gwelloc'h abaoe m'emañ ho arc'hant en li bank ?

E - A ya evel-just, n'em eus ket aon rak al laer ken abaoe ma ouzon e vez diwallet mat ma archant ganeoc'h. Ar pezh a zo eo dav din reiñ deoc'h ar chekennou-mañ... Gouzout a rit ne rin mann ebel gant ar c'hozh tammoù paper-mañ.

T - Penaos emañ kont ganeoc'h ? Amzer vrav ' zo hiziv, n'eo ket gwir ? Hemañ a chomo da gontañ e vuhez amañ bremañ. N'ouzon ket ha gwelet a ra ez eus tud all o c'horloz iveau.

A - Setu lakaet eo bet ar chekennou war ho kont, daoust hag-eñ ho peus ezhomm un dra bennak all ?

E - Ya, gouzout a rit mat n'hellan ket paeañ ma zamm butun gant ur chekenn. Dav eo din kaout ur gwenneg bennak. Roit din pemp kant lur. Aesoc'h ' veze din kaout pevar bilhed kant lur ha kant lur moneiz bihan.

A - Setu unan, daou, tri, pevar bilhed kant lur hag evit ober ar gont daou bezh ugent lur ha c'hwec'h dek lur. Daoust ha mat e vo e-giz-se ?

E - Ya met c'hoant am eus da c'houzout iveau pegement e chom war ma c'hont bremañ.

T - Ne vo fin ebel gant hemañ kozh. Ne oar ket ez eus tud all o laboural ha n'o deus ket amzer da goll.

A - 'm eus aon ne chom netra war ho kont.

E - Koulskoude ne 'm eus ket dispignet kalz arc'hant peogwir ne 'm eus graet nemet chekennou.

GERIAOUEG

chekenn*, ar ch. -ou
chèque
 bllhed, ar b. -ou
billet
 gwenneg, ar g. -eien
sou
 laer, al l. -on
voleur
 monelz, ar m.
monnaie

paeañ paeet
payer
 mann ebet
rien du tout
 koulskoude
cependant

Daoust ha kousket a rit gwelloc'h abaoe m'emañ hō arc'hant en
 ti bank.

Est-ce que vous dormez mieux depuis que votre argent est à la banque.

Penaos emañ kont ganeoc'h ?

Comment allez-vous ?

Daoust ha mat ' vo e-giz-se ?

Est-ce que ce sera bien comme cela ?

SIZHUN XXIX
 KENTEL 3
 OBER UN AMPREST

An Ao. Arc'hanteg (A) + rener ar bank (R)
 An Ao. Espern (E)
 An Itr. Espern(I.E)

A - Demat Itron hag Aotrou Espern. Abred emaoc'h ar mintin-mañ. Lārit din
 petra a vo graet evidoc'h ?

E - C'hoant hon ous da brenañ ur c'harr-tan nevez ; met an otoioù n'int ket evit
 netra an deiz a hiziv. Deuet omp da welet penaos amprestiñ un lamm
 arc'hant digant an li bank ?

A - Gorlozit, emaon o vont da welet hag-eñ eo gouest ar rener da zegemer
 ac'hanoc'h.

R - Demat. Deuit betek ma burev.

R - Azezit ! Gouzout a rit mat eo ret kargañ un toullad paperiou a-raok
 amprestiñ arc'hant. Pegement e kousto ho karr-tan nevez deoc'h ?

I.E - Unan brav hon eus gwelet, ur Jagwar pe un anv e-giz-se, met ar priz a zo
 brav ivez : 250 000 lur !

R - Pep-hini a bren ar pezh a blij dezhañ met dav e vo deoc'h diskouez din ho
 sichennoù gopr evidon da c'houzout hag-eñ oc'h gouest da amprestiñ
 kement-se a arc'hant.

E - Gouzout a rit mat : ma c'houlennop arc'hant diganeoc'h eo peogwir ne
 c'hounezomp ket kalz.

R - Kompreñ a ran mal, met amprestiñ a zo un dra. Rentañ an arc'hant a vez ret
 ober ivez, hag evel ma ouzer a-benn resteurel kalz e vez ret gounit mat e
 vuhez.

I.E - Ma kompreñan mal ne vez sikouret nemet ar re binvidik. Deomp kuit ac'hann.
 Gwelloc'h eo deomp mont da c'hoari al loto bep sul. E-giz-se eo
 c'hoazh hor bo ar muiañ ar chañs da gaout ur Jagwar ur wech bennak.

R - Lārit din 'la ha ret eo deoc'h kaout ur Jagwar. Marleze e c'hellomp prestiñ
 deoc'h arc'hant a-walc'h da brenañ un olo vihart.

E - Ya, da brenañ bep a varc'h-houarn hag azo emañ tout !

GERIAOUEG

chekenn*, ar c. -ou
chèque
lur, -iou franc
diskouez diskouezet
montrer
kargañ karget remplir
koust kouslet coûter
prenañ prenet acheter
resteurel restaolet rendre

abred tôt
ac'hann d'ici

Deuet omp da welet penaos amprestli un tamm arc'hant dlgant
an ti bank ?

Nous sommes venus voir comment emprunter de l'argent auprès de la banque ?
Pegement e kousto ho karr-tan nevez deoc'h ?
Combien vous coûtera votre voiture neuve ?

Ma c'houlenomp arc'hant dlganeoc'h eo peogwir ne c'hounezomp
ket kalz.

Si on vous demande de l'argent c'est parce que nous ne gagnons pas beaucoup.
Lârlit din 'la ha ret eo deoc'h kaout ur Jagwar ?
Dites-moi donc, est-il nécessaire d'avoir une Jaguar ?
Ya, da brenañ bep a varc'h-houarn hag aze emañ tout !
Oui, acheter chacun un vélo et c'est tout !

SIZHUN XXIX

KENTEL 4

MONT DA CHEÑCH ARC'HANT

Ao. Arc'hanteg (A)
Ao. Espern (E)

A - Penaos emañ ar bed ganeoc'h Ao. Espern ?

E - 'mañ ket fall I Hag o soñj mont da bourmen a-benn disul emaon. Mont a rin da
Speied da Ouel ar Brezhoneg ha gouzout a rit am eus ezhomm da cheñch
arc'hant.

A - Petra 'ta gouzout a ouzon n'emañ ket Speied en ur vro all ha n'ho peus ket
ezhomm da cheñch ho arc'hant evit mont di.

E - Koulskoude e oan bet eno warlene, devezh gouel ar Brezhoneg iveau hag e oa
bet goulennet diganin hag-eñ e oa arc'hant ar vro ganin ? N'emaon ket o
kontañ bidennoù deoc'h !

A - Ne lâran ket se met, tikidi evit ar gouel e oa marleze.

E - N'eo ket, bilhedou gwir skrivet Brezhoneg warno ! Lâret e oa bet din paeañ
ma banne bier gant Iurioù Breizh. N'em eus ket c'hoant da chom gant ar
sec'had ar bloaz-mañ. Lârlit din 'la hag-eñ ez eus arc'hant Breizh ganeoc'h pe
n'eus ket ?

A - N'ouzon ket pelec'h ho peus klevet an dra-se, da n'eus forzh peseurt ti bank
ez eoc'h neblec'h ne vo roet Iurioù Breizh deoc'h.

E - Ne fell ket deoc'h reiñ Iurioù din met re laouen oc'h koulskoude da gemer ma
re pa zegasan chekennoù brezhonek deoc'h.

E - Kargañ chekennoù a zo un dra a c'heller ober e Galleg pe e Brezhoneg, met
bilhedou brezhonek n'eus ket dioulo.

E - Ha pelec'h e soñj deoc'h 'm eus bet ar bilhedou-mañ ?

A - Gouzout a rit eo faos ar bilhedou-mañ.

E - Faos, faos, ne oa ket faos memestra ar banneoù bier am boa paeet ganto
Speied warlene. Ha faos e oa iveau sac'h biniou an archerien o doa paket
ac'hanon war hent ar gêr goude-se ?

bldenoù, ar b.	cheñch cheñchet	brezhonek (adj. qual.)
sornettes	changer	breton
gouel, ar g. -iou	degas degaset	faos
fête	apporter	faux
sec'hed, ar s.	mont dI aet di	laouen
la soif	aller vers cet endroit,	joyeux content
tilked, an l. -ou -idi	jusque là	. warlene
ticket	pourmen pourmenet	l'année dernière
	(se) promener	

Penaos emañ ar bed ganeoc'h, Ao. espern ?

Comment allez-vous Mr Espern ?

Petra 'ta, gouzout a ouzon n'emañ ket Speled en ur vro all.

Quoi donc, je sais bien que Spézet n'est pas dans un autre pays.

Lârlit din 'ta hag-eñ ez eus arc'hant Breizh ganeoc'h pe n'eus ket ?

Dites-moi si vous avez de l'argent de Bretagne ou pas ?

Ha pelec'h e soñj deoc'h 'm eus bet ar blihedoù-mañ ?

Et où croyez-vous que j'ai eu ces billets-ci ?

Al laer = I

An Aotrou Arc'hanteg = A

Klianted = K

A - Demat Ao. Daoust hag-eñ oc'h deuet da lakaat arc'hant war ho kont pe da dennañ ur gwenneg bennak ?

L - Ur gwenneg bennak ? Tout ar pezh a zo ganeoc'h er c'hef a fell din kaout ha diouzhtu.

A - Met, gouzout a rit, ma tennit kement-se a arc'hant en un taol ho po un toull bras e-barzh ho kont.

L - N'ouzon ket hag-eñ e komprenit mat ar pezh a c'hoarvez amañ. Ma ne roit ket tout an arc'hant din eo c'hwi ho po un toull un tu bennak.

A - Un toull un tu bennak ! C'ha, a, a; 'Peus ket un toull un tu bennak c'hwi ? C'ha, a, a...

L - Diwallit, n'on ket deuet amañ da c'hoarzhin-me. Ur bistolenn a zo ganin en ma godell. Da laerezh on deuet amañ. Grit buan evit lakaat an arc'hant er sac'h-mañ.

K - Hemañ n' eus kalz a bres warnañ 'm eus aon.

K - Nann 'vat. Bez 'eus lod o devez plijadur o ruzañ atav.

L - Ha c'hwi tudoù chomit sioul ! Ha gourvezit war al leur ! An hini kentañ a liñvo a vo tennet warnañ kerkent. Sklaer a-walch eo an Iraou bremañ ?

- Ur vaouez - Chê ! Ur "hold-up" e-giz war an tele !

- Ur vaouez kozh - Ur c'holl petra ? Soazig ? Ur c'holl petra ?

L - Peoc'h ! An arc'hant diouzhtu !

A - Ya, ya. Emaon o vont da reiñ an arc'hant deoc'h.

L - Hag e soñj dooc'h ez in d'ar gêr gant un neboud gwenneien-toull e-giz-se ? Hastit buan da vont d'ar c'houlr da gerc'hat ar bilhedoù bras pe e vo graet e stal da unan eus ho klianted.

A - Douit ganin betek ar gambr-houarn neuze. Eno emañ ar bilhedoù bras. It.

L - Emaon o font.

A - It e-barzh ha kargit ho sac'h hoc'h-unan.

L - Digorit din diouzhtu, klovet a rit ?

GERIAOUEG

kambr-houarn*, ar g. -h. -eier-h. chambre forte	c'hoarzhin c'hoarzhet rire	kerkent aussitôt
godell*, ar c'h. -ou poche	gourvez gourvezel (s')allonger	
pistolenn*, ar b. -ou pistolet	liñval liñvet bouger It imp. mont allez	
gwennek-toull, ar g.-l. menue monnaie, ferraille	querir - aller chercher ober e stal da	
kef, ar c'h. -ou caisse kiant, ar c'h. -ed client koufr, ar c'h. -ou coffre	graet e stal faire son affaire, régler son compte	
	ruzañ ruzet traîner	
	tennañ lennel tirer	

Daoust hag-eñ oc'h deuet da lakaat arc'hant war ho kont pe da dennañ ur gwennek bennak ?

Etes-vous venu mettre de l'argent sur votre compte ou retirer un peu de sou ?

N'ouzon ket hag-eñ e komprennit mat ar pezh a c'hoarvez amañ.

Je ne sais pas si vous comprenez bien ce qui se passe ici.

Hemañ a vez kalz a bres warnañ 'm eus aon.

Je crains que celui-ci soit très pressé.

Chê ! Ur hold-up e-giz war an tele.

Jésus ! Un hold-up comme à la télé.

Hag e soñj deoc'h ez In d'ar gêr gant un nebeud gwennelen-toull e-giz-se ?

Et vous croyez que j'irai à la maison avec un peu de ferraille comme cela ?

It e-barzh ha kargit ho sach hoc'h-unan.

Entrez-y et chargez votre sac vous-même.

Digorit din dlouzhtu, klevet a rit.

Ouvrez-moi immédiatement, vous entendez.

Paket hon eus ul laer en trap. Nous avons pris un voleur au piège.

1 - AR VERB AMREIZH GOUZOUT / LE VERBE SEMI-IRREGULIER SAVOIR

evel ma ouzit	comme vous le savez
n'ouzez ket	vous ne savez pas
gouzout a rit	vous savez
gouzout a ouzon	je sais
ne oar ket	il ne sait pas

A - La conjugaison du verbe GOUZOUT avec l'auxiliaire OBER n'est pas irrégulière. On retrouve donc la même construction que celle étudiée dans le cas général des verbes.

PRESENT DE L'INDICATIF

gouzout a ran	je sais
gouzout a rez	tu sais
gouzout a ra	il, elle sait
gouzout a reomp	nous savons
gouzout a rit	vous savez
gouzout a reont	ils, elles savent
gouzout a reer	on sait

IMPARFAIT

gouzout a raen	je savais
gouzout a raes	tu savais
gouzout a rae	il, elle savait
gouzout a raemp	nous savions
gouzout a raec'h	vous saviez
gouzout a raent	ils, elles savaient
gouzout a reer	on savait

Autres temps de l'indicatif

FUTUR SIMPLE	
gouzout a rin	je saurai
gouzout a ri	tu sauras
gouzout a rajo	il, elle saura
gouzout a ralimp	nous saurons
gouzout a reoc'h	vous saurez
gouzout a raint	ils, elles sauront
gouzout a reor	on saura

IMPARFAIT	FUTUR SIMPLE	PASSE SIMPLE
lenn a ouien	lenn a quezin	lenn a quezis
lenn a oules	lenn a quezl	lenn a quezjout
lenn a oule	lenn a quezo	lenn a quezas
lenn a oulemp	lenn a quezomp	lenn a quezjomp
lenn a ouiec'h	lenn a quezit	lenn a quezjoc'h
lenn a ouient	lenn a quezint	lenn a quezjont
lenn a ouied	lenn a quezor	lenn a quezjod

PASSE SIMPLE	
gouzout a ris	je sus
gouzout a rejout	tu sus
gouzout a reas	il, elle sut
gouzout a rejomp	nous sûmes
gouzout a rejoc'h	vous sûtes
gouzout a rejont	ils, elles surent
gouzout a rejod	on sut

Conjugaison basique

	PRESENT	IMPARFAIT	FUTUR SIMPLE	PASSE SIMPLE
me	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a oulas lenn
t e	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a ouias lenn
eñ	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a oulas lenn
hi	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a oulas lenn
nl	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a ouias lenn
c'hwi	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a oulas lenn
int	a oar lenn	a ouie lenn	a quezo lenn	a ouias lenn

B - Les bases verbales qui servent à construire les deux autres types de conjugaison (synthétique et basique) sont :

- GOUZ au présent(sauf à la troisième personne du singulier : GOAR.)
- et GOUI aux autres temps.

Les particules verbales A et E provoquent la mutation de GOUZ / GOUI et de GOAR en :

OUZ-, OUI- et OAR.

Conjugaison synthétique au présent de l'indicatif

lenn a ouzon	je sais lire
lenn a ouzez	tu sais lire
lenn a oar	il, elle sait lire
lenn a ouzomp	nous savons lire
lenn a ouzit	vous savez lire
lenn a ouzont	ils, elles savent lire
lenn a ouzer	on sait lire

Dialectalement, les irrégularités du verbe GOUZOUT tendent à se réduire par l'adoption d'une base verbale unique à tous les temps : OUEZ, OUI ou OAR.

Ex au présent

LEON	VANNETAIS	TREGOR
lenn a quezan	lenn oulan	lenn a oaran
lenn a quezez	lenn a oulez	lenn a oarez
lenn a oar	lenn a oul / oar	lenn a oar
lenn a quezomp	lenn a oulomp	lenn a oaromp
lenn a quezit	lenn a ouilt	lenn a oarilt
lenn a quezont	lenn a oulont	lenn a oarout
lenn a quezer	lenn a ouler	lenn a oarer

C - GOUZOUT est le seul verbe à posséder une conjugaison avec auxiliaire où il joue lui-même le rôle d'auxiliaire.

gouzout a ouzon	je sais
gouzout a ouzez	tu sais
gouzout a oar	il, elle sait
gouzout a ouzomp	nous savons
gouzout a ouzit	vous savez
gouzout a ouzont	ils, elles savent
gouzout a ouzer	on sait

Si l'on compare GOUZOUT A OUZON à GOUZOUT A RAN, GOUZOUT A OUZON est une forme d'insistance plus forte que GOUZOUT A RAN.

D - A la forme négative, comme les autres verbes, seule la forme synthétique est employée.

Ex N'ouzon ket lenn. je ne sais pas lire.
Ne oar ket lenn. Il, elle ne sait pas lire.

E - Le participe passé du verbe GOUZOUT est GOUEZET

Ex Gouezet 'm eus ho poa savet un ti nevez.
J'ai su que vous aviez construit une maison neuve.

Si la proposition n'est pas introduite par un interrogatif elle sera subordonnée à la principale par les conjonctions HA (HAG) ou HAG-EÑ.

Ex Deuet omp da welet hag-eñ e c'hellomp fizout hon arc'hant e Bank Broadel Breizh.

Nous sommes venus voir si nous pouvions confier notre argent à la Banque Nationale de Bretagne.

En em c'houlenn ar ran hag-eñ e c'haller digeriñ an eil hag eben.

Nous nous demandons si l'on peut ouvrir l'un et l'autre.

N'ouzon ket ha gwelet a ra ez eus tud all o c'hortoz iveau.
Je ne sais pas s'il voit qu'il y a d'autres personnes qui attendent également.

On utilise la conjonction HA (HAG) à la place de HAG-EÑ lorsque la réponse à la question est sous-entendue (comme à l'avance).

2 - AN ISLAVARENNOÙ GOULENN / LES PROPOSITIONS INTERROGATIVES

La proposition subordonnée interrogative est une interrogation indirecte. Son existence est liée à la présence dans la proposition principale d'un verbe du type

gouzout	savoir
lavaret	dire
goulenn	demander
en em c'houlenn	se demander
gwelet	voir
klevet	entendre

La proposition peut être introduite par un interrogatif : piv (qui), penaos (comment), pegement (combien), petra (quoi), pelec'h (où)...

Ex Lârit deomp pegement e vo da douch...
Dites-nous combien nous toucherons...

Lârit din petra a vo graet evidoc'h.
Dites-moi ce qu'il y a à faire pour vous.